

3.6.2022

EOAK/4678/2021

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

MÄÄRÄYS MIELENOSOITUKSEN PÄÄTTÄMISESTÄ

1 KANTELU

Arvostelitte poliisin menettelyä hajottaa yleinen kokous 20.6.2021 Helsingissä Unioninkadulla. Pyysitte selvittämään yleisen kokouksen hajottamisen perustelut ja onko niissä rikottu perustuslakia, kokoontumislakia ja/tai poliisilakia. Toivoitte, että tapauksen mahdollisista virkarikoksista nostetaan syyte.

2 SELVITYS

Asiassa on antanut selvityksensä Helsingin poliisilaitoksen komisario. Lausuntonsa antoivat Helsingin poliisilaitos ja Poliisihallitus.

Jäljennökset selvityksestä ja lausunnoista liitetään oheen tiedoksenne.

3 VASTAUS

3.1 Komisarion selvitys

Komisario kertoo, että Elokapina-liike oli etukäteen ilmoittanut järjestävänsä mielenosoituksen 17.–24.6.2021 Senaatintorilla joka päivä kello 6–22. Tämä mielenosoitus oli käynnissä ilmoitetun ajan. Senaatintorin mielenosoituksen lisäksi Elokapina-liike valtasi 17.6.2021 Mannerheimintien Eduskuntatalon kohdalta katkaisten liikenteen molempiin suuntiin.

Poliisi ei purkanut Mannerheimintien kadunvaltausta heti, vaan neuvotteli järjestäjien kanssa kadunvaltauksen siirtämisestä Unioninkadulle, minne kadun vallanneet mielenosoittajat siirtyivätkin 18.6.2021. Komisario katsoo kadunvaltauksen olleen kokoontumislain mukainen yleinen kokous, vaikka tapahtumalla ei ollut varsinaista järjestäjää tai puheenjohtajaa, joka olisi kantanut vastuun kokoontumislain noudattamisesta.

Poliisi sai 20.6.2021 pelastuslaitokselta tiedon, että Unioninkatu on pelastustoimen hälytystehtävien kannalta tärkeä reitti. Mahdolliset kiertoreitit ovat varsin kapeita ja aiheuttavat huomattavia viiveitä mm. palopaikalle pääsemiseen.

Saadun tiedon perusteella poliisi aloitti Elokapina-liikkeen edustajien kanssa neuvottelut mielenosoituksen siirtämiseksi paikkaan, missä liikenteelle aiheutuva häiriö jäisi vähäisemmäksi.

Elokapina-liikkeen edustajat ilmoittivat keskustelewansa asiasta ja kertovansa keskusteluiden jälkeen oman näkemyksensä poliisille. Ennen kuin asiassa oli päästy mihinkään lopputulokseen, valtaosa Unioninkadulla olleista mielenosoittajista siirtyi Mannerheimintielle katkaisten jälleen liikenteen. Unioninkadulle jäi noin 30 henkilöä ja Mannerheimintielle kokoontui noin 200 henkilöä.

Poliisi oli päättänyt Mannerheimintien mielenosoituksen, jonka jälkeen komisario oli palannut keskustelemaan Unioninkadulla mieltään osoittamaan jääneiden henkilöiden kanssa. He ilmoittivat, etteivät aio siirtyä mihinkään, jonka jälkeen komisario oli määrännyt myös tämän kokoontumisen päättymään.

Komisario perustelee tekemiään päätöksiä kokoontumislain 10 §:n 2 momentilla ja poliisilain 2 luvun 9 §:llä. Komisario korostaa, että Unioninkatu ei ollut kadunvaltaukseseen sopiva paikka pelastustoimen tarpeita ajatellen ja kokous oli tämän vuoksi siirrettävä toiseen paikkaan. Mielenosoitukseen osallistuneet ilmoittivat, että he eivät aio siirtyä mihinkään vapaaehtoisesti, jolloin komisario määräsi kokoontumisen päättymään ja kadulla olevat henkilöt poistumaan paikalta. Osa paikalla olleista henkilöistä noudattikin annettua poistumismääräystä. Paikalle jääneet otettiin kiinni poliisilain perusteella ja heidät toimitettiin kiinniotettujen tiloihin.

3.2 Oikeusohjeita

Perustuslain 13 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Tämän säännöksen 3 mukaan tarkempia säännöksiä kokoontumisvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Kokoontumislain 10 §:n 2 momentin mukaan jos yleisen kokouksen järjestäminen ilmoitetussa paikassa vaarantaa ihmisten turvallisuutta, aiheuttaa huomattavaa haittaa ympäristölle tai vahinkoa omaisuudelle, häiritsee kohtuuttomasti sivullisia tai liikennettä taikka valtiovierailuun tai julkisyhteisön järjestämään kansainväliseen kokoukseen kuuluvaa tai suojelun tarpeeltaan niihin rinnastettavaa tilaisuutta, poliisi voi yhteyshenkilön kanssa neuvoteltuaan osoittaa kokouksen siirrettäväksi toiseen, kokouksen tarkoituksen kannalta sopivaan paikkaan. Säännöksen 2 momentin mukaan poliisi voi ryhtyä näihin toimenpiteisiin ilman neuvottelua yhteyshenkilön kanssa, jos yhteyshenkilö ei ole tavoitettavissa.

Kokoontumislain 17 §:n mukaan yleisen kokouksen ja yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa.

Kokoontumislain 19 §:n mukaan poliisin on turvattava kokoontumisvapauden käyttämistä. Poliisin tulee myös valvoa, että järjestäjä ja puheenjohtaja täyttävät tämän lain mukaiset velvollisuutensa, sekä ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisessä kokouksessa ja yleisötilaisuudessa.

Kokoontumislain 20 §:n 1 momentin mukaan poliisi voi tarvittaessa antaa yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestämisestä ennakolta tai tilaisuuden aikana ohjeita ja määräyksiä:

- 1) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi;
- 2) terveyden, omaisuuden tai ympäristön vahingoittumisen estämiseksi taikka ympäristölle aiheutuvan haitan rajoittamiseksi;
- 3) sivullisten oikeuksien turvaamiseksi; sekä
- 4) liikenteen sujuvuuden turvaamiseksi.

Kokoontumislain 21 §:n 1 momentin mukaan yleisen kokouksen puheenjohtajan tai järjestäjän on keskeytettävä kokous tai määrättävä se päättymään, jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Tämän säännöksen 2 momentin mukaan päällystään kuuluvalla poliisilla on oikeus keskeyttää yleinen kokous tai määrätä se päättymään, jolleivät muut toimenpiteet ole osoittautuneet riittäviksi, 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, kun yleistä kokousta järjestettäessä muutoin toimitaan olennaisesti lainvastaisesti.

Poliisilain 2 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus määrätä väkijoukko hajaantumaan tai siirtymään muun muassa, jos kokoontuminen vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai on esteenä liikenteelle. Jollei hajaantumis- tai siirtymismääräystä noudateta, poliisimiehellä on oikeus hajottaa väkijoukko voimakeinoin sekä ottaa niskoitteleva henkilö kiinni. Poliisin tulee mahdollisuuksien mukaan rajata toimenpiteensä koskemaan niitä henkilöitä, joiden menettelystä väkijoukon hajottamisen tai siirtämisen tarve aiheutuu.

Muilta osin sovellettavat säännökset käyvät ilmi Poliisihallituksen lausunnosta.

3.3 Kannanotot

Totean, että saadun selvityksen mukaan samaan aikaan on ollut meneillään samaa asiaa koskien useampia mielenosoituksia:

1. Senaatintorilla 17.–24.6.2021 joka päivä kello 6–22
2. Mannerheimintien Eduskuntatalon kohdalla 17.6.–18.6.2021 ja 20.6.2021
3. Unioninkadulla 18.–20.6.2021

Näistä oli poliisille ennakolta ilmoitettu ainoastaan Senaatintorin mielenilmauksesta. Mannerheimintien ja Unioninkadun mielenosoitukset toteutettiin ennalta ilmoittamattomina kadunvaltauksina. Mannerheimintien liikenne oli mielenilmauksen vuoksi poikki molempiin suuntiin. Liikennehaittaa aiheutti myös Unioninkadun mielenilmaus.

Saadun selvityksen perusteella arvioituna Unioninkadulla oli käynnissä yleisenä kokouksena pidettävä mielenosoitus. Yleisen kokouksen lopettamisesta säädetään kokoontumislain 21 §:ssä.

Poliisi voi määrätä yleisen kokouksen päättymään ensinnäkin, jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle, eivätkä muut toimenpiteet ole osoittautuneet riittäviksi.

Keskeistä on selvityksen mukaan ollut poliisin 20.6.2021 pelastuslaitokselta saama tieto, että Unioninkatu on pelastustoimen hälytystehtävien kannalta tärkeä reitti. Mahdolliset kiertoreitit ovat varsin kapeita ja aiheuttavat huomattavia viiveitä mm. palopaikalle pääsemiseen.

Saatu selvitys ei nähdäkseni anna perusteita katsoa, että tilanteessa olisi kuitenkaan aiheutunut kokoontumislain 21 §:ssä tarkoitettua **välitöntä** vaaraa. Näin on asiaa arvoinut myös Poliisihallitus.

Yleinen kokous voidaan määrätä päättymään myös, jos sitä järjestettäessä muutoin toimitaan olennaisesti lainvastaisesti, eivätkä muut toimenpiteet ole osoittautuneet riittäviksi.

Selvityksen mukaan kun poliisi oli saanut pelastuslaitokselta em. tiedon, aloitettiin Elokapina-liikkeen edustajien kanssa neuvottelut mielenosoituksen siirtämiseksi paikkaan, missä liikenteelle aiheutuva häiriö jäisi vähäisemmäksi. Poliisi on siten pyrkinyt neuvottelemalla eli mielenosoituksen päättämistä lievemmillä keinoilla poistamaan liikenteelle aiheutuvan häiriön tai ainakin vähentämään sitä.

Käsitykseni mukaan komisario ei ole ylittänyt harkintavaltaansa, kun hän on katsonut, että oli kokoontumislain 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut perusteet kokouspaikan siirtämiselle. Mielenosoittajat olivat ilmoittaneet, etteivät he siirtyisi vapaaehtoisesti, jolloin komisario määräsi kokouksen päättymään.

En katso komisarion tällä päätöksellään ylittäneen harkintavaltaansa tai käyttäneen sitä väärin. Totean, että kokoontumislain esitöissä on esimerkkinä olennaisesta lainvastaisuudesta nimenomaisesti mainittu se, että järjestäjä rikkoo 10 §:n nojalla annettua kokouspaikkaa koskevaa poliisin määräystä (hallituksen esitys 145/1998 s.33).

Asiaa arvioitaessa on otettava myös huomioon, että mielenosoituksesta (kadunvaltauksesta) ei ollut ilmoitettu ennakolta, eikä sille ollut ilmoitettu järjestäjää tai puheenjohtajaa. Näin ollen vastuu turvallisuudesta oli lähtökohtaisesti poliisilla. Lisäksi totean, että Elokapiinan mielenosoitus on ennen sen päättämistä kestänyt jo useita päiviä useammassa paikassa, ja myös ennalta ilmoittamattomien Mannerheimintien ja Unioninkadun mielenosoitusten oli sallittu jatkaa järjestäjien valitsemissa paikoissa usean päivän ajan huolimatta merkittävästä haitasta mm. julkiselle ja muulle liikenteelle. En katso, että poliisi olisi puuttunut mielenosoitukseen suhteettoman matalalla kynnyksellä.

Edellä todetuilla perusteilla kantelu ei anna minulle aihetta toimenpiteisiin.